

Ярослав Блоха

БЛОХА Ярослав Євгенійович – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Сфера наукових інтересів – історія української філософії, аксіологія.

В.Г. КОРОЛЕНКО ПРО ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЛЕГАЛЬНОГО МАРКСИЗМУ

Доведено, що В.Г. Короленко, характеризуючи класові ціннісні орієнтації сучасного йому суспільства, зауважує, що російські марксистки намагаються відстояти вузьокласові цінності пролетаріату, забуваючи при цьому про інші верстви суспільства.

На відміну від adeptів марксизму та легальних марксистів, В.Г. Короленко однією з основних суспільних ціннісних орієнтацій визнавав релігію, оскільки вважав, що релігія є головним консолідуючим фактором у суспільстві, зауважуючи, що розпалювання релігійної ворожнечі може привести його до морального здичавіння.

Ключові слова: ціннісна орієнтація, легальний марксизм, релігія, догматизм, віра.

Характерною особливістю творчості В.Г. Короленка кінця XIXоднією з основних суспільних ціннісних орієнтацій– початку XX століття було те, що суспільні ціннісні орієнтації він розглядає крізь призму марксизму (К. Маркс, Ф. Енгельс) – філософського, економічного і політичного вчення, яке набувало популярності в тогочасному російському суспільстві, та легального марксизму (П. Струве, М. Бердяєв, С. Булгаков, М. Туган-Барановський) – буржуазного перекручення марксизму, що виникло в 90-х роках XIX ст. в середовищі російської буржуазної інтелігенції і виступало проти народництва. При цьому не можна стверджувати, що В. Короленко належав до тієї чи іншої течії суспільної думки Росії, але його погляди завжди характеризувалися прагненням до демократичних ідей. Короленкознавці відзначають близькість поглядів мислителя на соціальний розвиток країни до теорій революційних демократів-«шістдесятників», зокрема М. Чернишевського, і «народних соціалістів» (В. М'якотіна, С. Мельгунова, М. Михайловського). Визнавав він і деякі положення марксистської доктрини, яку ще на рубежі століть вважав найвпливовішим напрямком російського визвольного руху.

© Я. Є. Блоха, 2015

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.20370>

Сутність марксизму, стверджує В. Короленко, полягала в тому, що «симпатії й увага переносилися з селянства на міський робітничий клас, на фабричних та заводських робітників, так званий пролетаріат. Не інтереси селянства, як доводили народники, а виключно інтереси робітничого пролетаріату повинні залучати діяльні симпатії російської інтелігенції. Селянство, навпаки, почало вважатися елементом застою» [5, с. 27].

Для кінця XIX – початку XX століття була характерною пристрасна суперечка двох напрямків – народництва та марксизму. Полеміка велась на сторінках журналів і газет, в книгах, брошурах, вчених товариствах і зборах, нарешті, в незліченних гуртках. Усюди в той час вирували суперечки про селянство і пролетаріат, про значення фабрик і заводів, про роль капіталу в прогресі російського життя. З обох сторін було багато крайнощів і захоплення. Марксистки доводили, що Росія вже тепер є країною не землеробською, а промисловою, й інтереси заводської промисловості визначають усе її майбутнє. Селянство вони вважали лише дрібною сільською буржуазією, відсталою, темною масою, на якій тримається віджилий лад, яка тільки глушить в Росії будь-який прогрес. М. Туган-Барановський у своїх численних виступах зазначав, що «немає потреби стояти за наділення селянства землею, як цього вимагають народники. Навпаки, чим швидше воно «пролетаризується», тобто втратить землю та осілість, тим краще. А оскільки цьому сильно сприяє капіталізм, який узагалі швидко перетворює Росію на країну пролетаріату, то багато марксистів у той час співали деферамби капіталізму, як зняряддю економічного прогресу, за яким повинен послідувати й прогрес соціальний» [5, с. 27-28].

25 березня 1901 року в «Щоденнику» мислитель аналізує еволюцію філософських поглядів М. Туган-Барановського, наводячи власні роздуми про еволюцію марксистського вчення в Росії. На його думку, від першопочаткового марксистсько-матеріалістичного настрою у М. Туган-Барановського на початок XX століття залишилося дуже мало. Він почав говорити про необхідність містичного начала в суспільних настроях, приклонятися перед Кантівським «ідеалізмом», дуже нерішуче висловлюватися про спиритизм, зазначаючи у своїх виступах, що «немає достатніх підстав заперечувати реальність цих явищ» [6, с. 240]. В. Короленко зауважував, що це було дуже характерним обертанням: одні говорили, що немає підстав визнавати, оскільки явище не може навести на свою користь жодного аргументу, окрім легковір'я і шарлатанства. Інші – немає чого заперечувати, доки не доведено, що усе тільки легковір'я і шарлатанство. Два полюси розумових настроїв у особах П. Струве і М. Туган-Барановського – двох репрезентантів легального марксизму. Останній, на думку В. Королен-

ка, здійснив на диво швидкий розворот від упевненого й самовдоволеного матеріалізму до туманного ідеалізму й навіть містики. Економічні причини, стверджує мислитель, цьому знайти нелегко, але складних соціальних немало: об'єктивні процеси й закони обдурили очікування ширих душ, – і вони звертаються до іншого, у тому числі й крайнього суб'єктивізму.

У подальших розмовах, стверджує В. Короленко, М. Туган-Барановський схиляється перед філософією Зосими (з «Братів Карамазових»), говорить про справедливість християнської вічної кари за гріхи миттєвого життя... І це, на думку мислителя, справедливо, тому що «земне життя – це єдиний активний період. Хто не скористався ним для блага і зловживав своєю «слободною волею», той уже вічно не поверне можливості виправити це... Одним словом, метафізична софістика візантійської діалектики Достоевського. Потрібно думати, що усе це тимчасово, але-все таки ... як не міцні російські настрої!» [6, с. 240-241].

Стоячи з 60-70-х років XIX на позиціях народництва, у статті «З полеміки з марксизмом» (1914 рік) В. Короленко захищав патріархальні верстви суспільства від схем марксизму, які претендували на виняткову науковість і загальну обов'язковість, й висували тезу про такий «хід історії», який «прямує до обезземелення маси (землю В. Короленко вважав однією з найголовніших цінностей класу селян, яка була крайній необхідна їм для ведення господарства і забезпечення власної життєдіяльності – це була одна з головних підстав для заперечення мислителем марксизму) та зникнення дрібнобуржуазного «кустарництва», тобто величезного пласта необхідних для життя ремесел. Такий «хід історії», попереджав мислитель, ані трохи не збігається з розвитком «промислового генія» країни і потребами людини, що «живе не для того, щоб служити матеріалом для тих чи інших схем». Людина важлива «сама по собі», без жодного попереднього іспиту на класовий, ідеологічний чи релігійний чин – просто як «російська» людина «взагалі, без різниці прошарків і станів» [7, с. 344].

Полемізуючи з марксистами, В. Короленко проголосив зневіру в соціальній алхімії, фатальних законах, фетишизмі схематичних процесів, своєрідній телеології «кінцевих цілей», в жертву якій приносяться цілі покоління. Набагато важливіше, – стверджував мислитель, – було розкріпачити творчі сили життя й направити їх у русло самоврядування під девізом «У ім'я людини і людяності». Марксизм, – вважав В. Короленко, – до кінця так і не зміг пробачити мислячій російській людині шістдесятих і сімдесятих років її абсолютно законні роздуми «при знайомстві з лукавим паном, які уособлюють російський капіталізм»; при цьому забувається, що російська людина дивилася не назад, а можливо саме занадто далеко вперед, бо була «воістину людиною» [7, с. 344-345].

Характеризуючи причину популярності вчення К. Маркса серед представників російської молоді, 31 жовтня 1898 року В. Короленко у своєму «Щоденнику» пише, що «в останні роки багато говорять про тісно пов'язану з марксизмом доктрину – «історичний матеріалізм» [6, с. 61]. Молодь, стверджує мислитель, дуже захоплюється цією теорією, адже реакція проти вузькості так званого «народництва» тут поєдналася із принадою визначеністю історичної схеми. Однак поступово історичний матеріалізм та соціально-економічна теорія К. Маркса проникли в усі сфери людського буття, особливо у галузь освіти.

Незважаючи на те, що В. Короленко не був марксистом, у його нарисах і оповіданнях містився правдивий матеріал, який певною мірою спростовував народницькі уявлення і підтверджував висновки марксистів. Однак стверджувати, що В. Короленко шукав союзу з марксизмом, можна лише з багатьма застереженнями, оскільки:

– по-перше, не можна говорити про союз проти М. Михайловського (співредактора журналу) та народників, тобто товаришів по «Руському багатству»;

– по-друге, не можна ігнорувати кардинальні розбіжності мислителя з марксизмом, адепти якого намагаються проникнути в усі таємниці життя за допомогою одного-єдиного ключа, встановити свої власні закони моралі, мистецтва, науки, – орудуючи «філософським каменем» марксизму, який іменується «економічний та історичний матеріалізм» [6, с. 61-62];

– по-третє, В. Короленко шукав союзу з багатьма колами суспільства – з лібералами, кадетами, служителями церкви, – оскільки не був ідеологічним ригористом і не розглядав союз із ким би то не було як «догматичну єдність». Окрім того, він дотримувався «принципу лицарства» в полеміці, закликаючи шукати у опонента не слабкі, а сильні сторони.

Зокрема, В. Короленко зазначає, що «марксизм вказував, абсолютно справедливо, що Росія не може залишатися країною виключно землеробською, що одне наділення землею не вирішує усіх її життєвих питань, що промисловість її зростає, фабрики й заводи множаться, вже зародився і зростає робітничий клас зі своїми інтересами, далеко не спільними з селянством. І в цьому зростанні не можна бачити тільки негативне явище, як на це дивилися народники. Росія поряд із землеробством повинна розвинути у себе і обробну промисловість. Притому марксисті вірно підмітили в цьому явищі рису, близьку російській інтелігенції, що задихається в атмосфері безправ'я. Проповідь свободи знаходить більш легкий доступ в робітничому середовищі, ніж в селянській масі, загінотизованій самодержавною легендою» [5, с. 29].

Звідси доходимо до висновку, що цінність свободи особистості була однією з найважливіших для мислителя. Даючи характеристику власної політичної платформи В. Короленко стверджував, що не вважає себе «ні більшовиком, ні комуністом, ні навіть меншовиком... Вважаю себе соціалістом в тому сенсі, що визнаю одну свободу без соціальної справедливості, неповної і нездійсненої. Але свобода – необхідна умова здійснення і соціальної справедливості...» [2, с. 390]. Остання фраза особливо важлива для розуміння життєвої позиції мислителя. Свободу особистості він розглядав як вихідний пункт для перетворень державного рівня, в тому числі і досягнення такого стану суспільства, при якому всі стани будуть зрівняні в правах і обов'язках.

І хоча мислитель багато в чому розділяв переконання послідовників учення К. Маркса, однак він категорично не погоджувався з ідеями основоположників марксизму щодо релігії, яку вони вважали засобом пригноблення людини можновладцями. Саме це мав на увазі К. Маркс, коли говорив про релігію як зітхання пригнобленої тварини, серце безсердечного світу, дух бездушних порядків. Розвиваючи цю думку, В. Ленін писав, що релігія є одним з видів духовного гноблення і що гніт релігії над людством є лише продуктом та відображенням економічного гноблення всередині суспільства. Тут з усією наочністю виступає принципове ідеологічне неприйняття марксистами будь-якої релігії як такої. Вважаючи її елементарною, за їх висловом, надбудовою над базисом, вони стверджували, що в умовах нового базису (світлого майбутнього соціалізму і комунізму після пролетарської революції) ніякій релігії просто немає місця.

В. Короленко, на відміну від російських марксистів, вважав релігію однією з найбільш важливих суспільних ціннісних орієнтацій сучасного йому суспільства. А у зв'язку з тим, що мислителя, як і багатьох інших видатних діячів XIX-XX століть, не можна назвати релігійною людиною, його спостереження над народним опором на сильницькій атеїзації та обґрунтування важливості духовно-релігійних ціннісних орієнтацій є об'єктивними, ніби відстороненими, але водночас – зацікавленими, щирими.

5 грудня 1917 року в своєму «Щоденнику» мислитель характеризує релігію як один з головних консолідуючих факторів суспільства, той скелет, який зможе стати стрижнем, що об'єднає його в єдино цілісний організм: «Наша психологія – психологія всіх російських людей – це організм без кістяка, м'якотілий і нестійкий. Російський народ нібито релігійний. Але тепер релігії ніде не відчувається. Ніщо не гріх. Це в народі. Те ж і в інтелігенції. Успіх – все. У сторону успіху ми сахаємося, як стадо. Це і є страшне: у нас немає віри, стійкої, міцної, свя-

тішої над тимчасовими невдачами та успіхами. Для нас «немає гріха» в участі в будь-якій неправді, яка процвітає в даний час. І тому наша інтелігенція, замість того, щоб мужньо й до кінця сказати правду «владиці народу», коли він явно помиляється і дає себе завести на шлях брехні й безчестя, – прикриває відступ порівняннями та софізмами і змінює істини» [4, с. 48].

Цінності віри були важливими для В. Короленка перш за все тому, що релігійна віра, яка сприймається переважно як етична цінність, що утримує від поганих вчинків, забезпечує душевний спокій, надає силу і надію, породжує почуття милосердя, співчуття та добра. Як доречно зауважує А. Колодний, «у народній свідомості віра в Бога була не вірою рабства (це надто однобічна її характеристика), а вірою в найвищу цінність і святість Добра. Вона справді була здатна стимулювати добру поведінку і ставити психологічну перешкоду перед злими вчинками. Власне, найвища вимога Бога до людей: «Поспішайте робити добро!» [1, с. 644].

Аналізуючи статтю «Комунізм і релігійні обряди», опубліковану 15 травня 1921 року в № 104 газети «Правда», В. Короленко у своєму записі від 27 травня 1921 року зазначає, що будь-якому суспільству необхідна релігія і занотовує: «...оголошення рішучої війни релігії з боку комунізму, це велика помилка. Поверхневий матеріалізм (а з таким тільки матеріалізмом ми маємо тепер справу) вже тепер виявляє всю свою поверховість. Світ, як складений з атомів-цеглинок, які своїми фізичними властивостями визначають світобудову, вже тепер, коли самий атом прямує до нескінченності, – відкриває в свою чергу таку ж нескінченність для допитливого людського розуму, і всесвіт знову перетворюється на таємницю. Це, звичайно, далеко не та містична релігія, що допускає чудеса та ворожбу, але все-таки це знову ... нескінченність» [4, с. 389-390].

6 листопада 1889 року в листі до Олександра Малікова (член гуртка «ішутинців», засновник теорії «боголюдства») В. Короленко зазначає про необхідність справжньої віри й релігії як таких, що зможуть позбавити суспільство будь-яких сумнівів і згуртувати його, адже «у релігійної думки, як і у всякої іншої, є постійне вдосконалення і для свого відродження віра вимагає сумніву, дослідження й засвоєння нового матеріалу, що подається думкою, пізнанням» [9].

У листі, написаному Сергію та Олександрю Малишевим (російські революційні та, згодом, радянські державні діячі, журналісти та письменники) у 1887 році, В. Короленко ще раз наголошує на необхідності істинної релігії, а не її інтерпретацій, які, власне, й витісняють релігію, полемізуючи при цьому з Л. Толстим: «...Л. Толстой своєму

вченню намагається надати вигляду й форми вчення релігійного. Я говорю – «намагається» тому, що по суті, на мою думку, воно зовсім не релігійне, хоча багато хто з недалекоглядних людей, які не звикли до аналізу та критики, вважають його саме релігією. Я знаю випадок, коли богобоязлива старенька прийшла до одного пана, бажаючи придбати «євангеліє». На обкладинці вона побачила напис: «Євангеліє Льва Толстого». Старенька дуже засмутилася і образилася. «Я знаю чотирьох євангелістів і ніколи не чула про євангеліста Толстого» [9].

Мислитель стверджує, що це, звичайно, справедливо, але коли б вона натрапила на інший список, з іншим заголовком, то вона прочитала б усе з великим задоволенням та сердечним розчуленням і залишилася б абсолютно задоволеною. Мова всюди йде про віру, сенс життя, вічне життя, про Христа, про безсмертя тощо.

За цими словами старенька напевно б не помітила, що вона має справу за своєю суттю з абсолютно особливою умовною термінологією. Віра в Толстого – не та наївна віра («впевненість у невидимому, ніби у видимому»), з якою ми знайомі, і яка справді зворушує й нерідко допомагає дивитися на життєву рутину зрозумілим і спокійним поглядом: «Усе це – мовляв – тут. А там – все буде приведено до порядку і щасливого стану». Тут – це на землі. Там – це небо, з обличчям бога, з ангелами тощо. Віра Толстого – набагато розумніша. Це – «сенс, який надається життю» [9].

Визначення – зазначає В. Короленко – дуже гарне, і з ним можна було б погодитися. Хто встиг охопити розумовим поглядом усі життєві суперечності, примирити їх, звести до відомої перспективи, – той має віру. Усе питання в тому – де ця точка зору, все що об'єднує. Людина, яка думає подібно до французького філософа О. Конта, що світом керують закони розуму, суворого наукового мислення, – теж має віру. Людина, «переконана», що все в світі схиляється до торжества принципів «рівності людей», рівності перед лицем закону і майна, – у цьому переконанні вона теж володіє вірою. Але ми знаємо, що ці та безліч інших мислителів, які осмислили для себе і для своїх послідовників складний калейдоскоп життєвої боротьби – не мали нічого спільного з «релігією». Прагнучи до «сенсу життя – вони відверто зверталися до розуму і серця в ім'я істини, діяли логікою, переконанням, залишаючи осторонь релігію (виключення були, але мова не про них)» [9].

Згадка В. Короленка про давню власну релігійну теорію саме в добу панування безбожництва, засвідчує з одного боку його недогматичне сприйняття ортодоксалізованих концептів матеріалізму, що вже тоді почав оформлюватись у жорстку авторитарну інтелектуальну структуру, а також, тією ж мірою, прагнення філософа до пошуку іс-

тини саме в царині духовно-іраціонального обширу думки й чуття. В українській світоглядній традиції такий пошук має виразно бароковий вимір. З іншого погляду побіжна згадка В. Короленком про вибудову власного віроосмислення засвідчує й те як непросто було, людині XIX століття, людині навіть нерелігійного типу свідомості долати опір з боку однодумців. Опір саме новоспечених ревнителів матеріалізму як всеохоплюючої ідеології, що поступово виводилась у ранг сакралізованої, будучи при цьому насправді симулякром сакрального, його яскравою антитезою.

Міркуючи про проблематику, пов'язану із роллю і місцем християнсько-консервативної домінанти в житті української громади та цінності віри, В. Короленко занотовує: «Узагалі гоніння на віру дуже непопулярне. Результати зворотні: церкви заповнені, тих, хто сповідується, перед Великоднем *небувало багато*. У священників *з'явилась ревність до гнаної ідеї*» [4, с. 181]. Консервативна християнська домінанта громадського духовного опору насильницькій атеїзації є очевидною, адже смисловим центром такого опору є ревність за вірою й бажання захистити гнану одвічну Церкву, яка прямо ототожнюється з одвічною сутністю українства як соціокультурного феномену.

Однак, зазначає П. Ямчук, попри всі випробування революційної доби українська громада зберегла дух християнсько-консервативного розуміння самої сутності духовних законів буття. Це багатоаспектне, складне, але вельми знакове явище не могло не цікавити В. Короленка, який саме все життя присвятив вивченню та опису народної душі [10, с. 39].

Як мислитель він прагне пояснити, зрозуміти причини незнищенності такої віри: «Без сумніву, що співчуття до «гнаної віри», що пробуджується, є те саме *почуття, яке колись надихало й наше покоління, тільки в іншому спрямуванні*» [4, с. 182]. Дана думка є ключем розуміння ставлення групи гуманістичних мислителів до світоглядної системи християнства.

Характеризуючи класові ціннісні орієнтації сучасного йому суспільства В. Короленко у полеміці з російськими послідовниками К. Маркса – В. Леніним, М. Туган-Барановським, П. Струве зауважує, що більшовики значно вульгаризували та примітивізували вчення К. Маркса та Ф. Енгельса, що комунізм, до якого так прагнуть теоретики цього філософського, політичного та економічного вчення та руху, прагне відстояти лише вузькокласові цінності, зокрема цінності фабрик і заводів для забезпечення життєдіяльності пролетаріату, забуваючи при цьому про суспільні ціннісні орієнтації та цінності інших верств суспільства, зокрема інтелігенції та селянства. 9 червня 1920 року в листі

до С. Протопопова мислитель зазначає: «Для мене велике питання – чи є комунізм тією формою, через яку має пройти людство. Форм здійснення соціальної справедливості багато й ще ніде жодного разу (за винятком хіба релігійних громад і то не надовго) ми не бачили вдалої комуни» [8].

Таким чином, проаналізувавши мемуаристику В. Короленка, зокрема його «Листи» та «Щоденники», можна дійти до висновку, що у його інтерпретації релігія дійсно є однією з основних суспільних ціннісних орієнтацій, адже лише справжня релігія виступає головним консолідуючим фактором у суспільстві. Як зазначає мислитель у статті «Декларация» В. С. Соловйова: До історії єврейського питання в російській пресі», яка у 1909 році не була пропущена до друку цензурою, «посилене розпалювання національної і релігійної ворожнечі, настільки супротивної духу справжнього християнства, придушуючи почуття справедливості й людяності, в корені розбещує суспільство і може привести його до морального здичавіння, особливо при нині вже помітному занепаді гуманних почуттів і при слабкості юридичного начала в нашому житті» [3].

Література

1. Академічне релігієзнавство: підруч. [Для студ. вищ. навч. закл.] / [за наук. ред. А. М. Колодного]. – К. : Світ знань, 2000. – 862 с.
2. *Короленко В.Г.* Воспоминания. Статьи. Письма / Владимир Галактионович Короленко. – М. : Совет. Россия, 1988. – 413 с.
3. *Короленко В.Г.* «Декларация» В.С. Соловьёва: К истории еврейского вопроса в русской печати / Владимир Галактионович Короленко // Короленко В. Г. Собрание сочинений: в 5 т. – Л. : Художественная литература. Ленингр. отд-ние, 1989–1990. – Т. 3 : Рассказы, 1903–1915. Публицистика. Статьи. Воспоминания о писателях; сост. и подгот. текста Б. Аверин. – 1990. *однією з основних суспільних ціннісних орієнтацій*– 719 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до дж.: <http://www.vehi.net/soloviev/korolenko.html>
4. *Короленко В.Г.* Дневник. Письма. 1917–1921 / Владимир Галактионович Короленко. – М. : Советский писатель, 2001. – 544 с.
5. *Короленко В.Г.* Из тяжёлого прошлого / Владимир Галактионович Короленко. – М. : Госиздат, 1927. – 15 с.
6. *Короленко В.Г.* Полное собрание сочинений: посмертное издание: в 50–и т. / Владимир Галактионович Короленко. – Харьков : Государственное издательство Украины, 1922–1929. Т. 4 : Дневник (1898–1903 гг.). – 1928. – 352 с.
7. *Короленко В.Г.* Собрание починений : в 10–и т. / Владимир Галактионович Короленко – М. : Гослитиздат, 1953–1956. Т. 4 : Повести, рассказы и очерки. – 1954. – 504 с.
8. *Короленко В.Г.* Собрание починений : в 10–и т. / Владимир Галактионович Короленко – М. : Гослитиздат, 1953–1956. Т. 8 : Лит.–критич. статьи и воспоминания. – 1955. – 511 с.

9. *Короленко В.Г.* Собрание починений : в 10–и т. / Владимир Галактионович Короленко – М. : Гослитиздат, 1953–1956. Т.10 : Письма. 1879–1921. – 1956. – 717 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до дж.: http://az.lib.ru/k/korolenko_w_g/text_0890.shtml

10. *Ямчук П.М.* «Щоденник» Володимира Короленка й універсальна гуманітарна проблема осмислення філософсько-буттєвих реалій доби радикального постпросвітництва / П. М. Ямчук // *Філософські обрії*. Науково-теоретичний журнал Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Випуск 25. – К. – Полтава, 2011. – С.22-42.

Блоха Я.Е.

В.Г. КОРОЛЕНКО О ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЯХ ЛЕГАЛЬНОГО МАРКСИЗМА

Доказано, что В.Г. Короленко, характеризуя классовые ценностные ориентации современного ему общества, отмечает, что российские марксисты пытаются отстоять узкоклассовые ценности пролетариата, забывая при этом о других слоях общества.

В отличие от адептов марксизма и легальных марксистов, В.Г. Короленко одной из основных общественных ценностных ориентаций признавал религию, поскольку считал, что религия является главным консолидирующим фактором в обществе, отмечая, что разжигание религиозной вражды может привести его к нравственному одичанию.

Ключевые слова: *ценностная ориентация, легальный марксизм, религия, догматизм, вера.*

Blokha Ya. Ye.

V.G. KOROLENKO ABOUT THE VALUE ORIENTATIONS OF LEGAL MARXISM

V.G. Korolenko considered the basic social value orientations of the late 19th century – early 20th century in the light of the theory of Karl Marx and his Russian followers who, according to the thinker, in many ways vulgarized and simplified the teachings of Marxism adherents. V.G. Korolenko concludes that communism that is the aim for the theorists of Marxism as a philosophical, political and economic doctrine and movement seeks only to defend narrow class values, and particularly the needs of factories for providing the proletariat, forgetting about the social value orientations and values of other layers of society including intelligentsia and peasants. V.G. Korolenko reproached newly created government of the country that by rejecting the values of other social classes (especially the intelligentsia that was always followed by the common people) they had created a “barracks communism” thereby alienating the supporters of socialism in the country.

Unlike the legal Marxists, including Struve and Tugan-Baranovsky, V.G. Korolenko admits that the religion is one of the major social values. Due to

the fact that the thinker cannot be called a religious person, we can claim that his observations of the people's resistance to violent imposing of atheism and his justification of the importance of spiritual and religious value orientations are objective, if detached, but at the same time they are deeply concerned and sincere.

In V.G. Korolenko's view, only the true religion is the main factor in consolidating the society because increased inciting ethnic and religious hatred that is opposite to the spirit of true Christianity suppresses a sense of justice and humanity, fundamentally corrupts society and can lead to moral savagery, especially under the decline of humanistic feelings and the weakness of the law, observed in the Russian society in the early twentieth century.

Values of faith are important to Korolenko primarily because the religious faith, which is perceived mainly as an ethical value keeping from bad behavior, provides peace of mind, gives strength and hope, and creates a sense of mercy, compassion and kindness.

Keywords: *value orientation, legal Marxism, religion, dogmatism, faith.*

Надійшла до редакції 21.05.2015 р.